

ADVOKATFIRMAET
BRATH

TEMABREV OM STIFTELSE

NR. 8 (2025)

HVA ER EN STIFTELSE
DE 5 GRUNNVILKÅRENE

HVA ER EN STIFTELSE – DE 5 GRUNNVILKÅRENE

Stiftelseslovens definisjon

Stiftelsesloven § 2 inneholder en definisjon av hva som forstås med en stiftelse. Definisjonen inneholder disse elementene:

- Det må foreligge en *formuesverdi*.
- Det må foreligge en *rettslig disposisjon* (arv, gave, testament e.l.).
- Den rettslige disposisjonen må stille formuesverdien *selvstendig* til disposisjon for:
- Ett bestemt eller flere bestemte *formål*.
- Rettsdannelsen må ha en viss *varighet*. Dette kravet følger ikke av legaldefinisjonen i stiftelsesloven § 2 men er lagt til grunn i teori og praksis som et alminnelig stiftelsesrettslig prinsipp.

Kravet om en formuesverdi

Opprettelsen av en stiftelse har sitt grunnlag i en formuesverdi. Tilføres ikke stiftelsen en formuesverdi til selvstendig disposisjon (grunnkapital) ved opprettelsen, har vi ikke med en gyldig opprettet stiftelse å gjøre, og Stiftelsestilsynet skal nekte stiftelsen registrert i Stiftelsesregisteret.

Grunnkapitalen må kunne aktiveres i stiftelsens balanse. Det betyr bl.a. at den ikke kan bestå av lån eller garantitilsagn. Man kan benytte andre eiendeler enn penger som grunnkapital, men da må disse eiendelene kunne balanseføres i stiftelsens regnskaper etter regnskapsloven, jf. stiftelsesloven § 15. Denne bestemmelsen fastslår videre at en plikt til å utføre et arbeid eller en tjeneste for stiftelse, ikke i noe tilfelle kan brukes som grunnkapital.

Minste grunnkapital i *alminnelige* stiftelser: kr 100.000.

Tilsynet kan gjøre unntak.

(stiftelsesloven § 14).

Minste grunnkapital for *næringsdrivende* stiftelser: kr 200.000.

For stiftelser som ikke selv driver næringsvirksomhet, men har bestemmende innflytelse slik virksomhet (holdingstiftelser) gjelder det samme grunnkapitalkravet ved opprettelsen som for alminnelige stiftelser, nemlig kr 100.000

(stiftelsesloven § 22).

Kravet om en rettslig disposisjon

Av stiftelsesloven § 2 følger det at en stiftelse må ha sitt grunnlag i en rettslig disposisjon som stiller grunnkapitalen til rådighet for stiftelsen. Denne rettslige disposisjonen omtales gjerne som stiftelsesdokumentet eller stiftelsesgrunnlaget.

Hva stiftelsesdokumentet minimum skal inneholde, framgår av stiftelsesloven § 9 første, annet og tredje ledd som lyder:

«Den som skal opprette en stiftelse, skal utarbeide et stiftelsesdokument for stiftelsen, som minst skal angi:

a) stiftelsens formål,

b) hvilke eiendeler som skal brukes som grunnkapital, jf. § 15,

c) styrets sammensetning, hvis ikke sammensetningen av stiftelsens første styre reguleres av vedtektsbestemmelse som nevnt i § 10 første ledd bokstav c,

d) eventuelle særrettigheter som skal gis oppretteren eller andre i forbindelse med opprettelsen av stiftelsen.

Stiftelsesdokumentet skal også inneholde stiftelsens vedtekter, jf. § 10.

Stiftelsesdokumentet skal dateres og underskrives av oppretteren.

Det følger bl.a. av bestemmelsene at stiftelsesdokumentet må være en skriftlig akt som fastslår hva som skal utgjøre stiftelsens grunnkapital, og overfører eiendomsretten til grunnkapitalen til stiftelsen.

Loven nevner testamenter og gaver som eksempler på disposisjoner som kan utgjøre stiftelsesdokumentet, men disse eksemplene er ikke uttømmende. Loven stiller ikke nærmere krav til hva slags rettslig disposisjon dette kan være.

Dersom overføringen av grunnkapitalen til stiftelsen er en livsdisposisjon, vil stiftelsesdokumentet normalt utarbeides i form av et *gavebrev*. Det er imidlertid ingen ting i veien for at en stiftelse opprettes som ledd i en gjensidig bebyrdende *avtale*. Da er det avtalen som utgjør stiftelsesdokumentet. En stiftelse kan også opprettes ved bindende *vedtak* fra stat, kommune eller annet offentlig organ.

Dersom stiftelsen skal opprettes ved eller etter oppretterens død (dødsdisposisjon), må opprettelsen for å være gyldig følge formkravene til testamenter i arveloven jf. arveloven §§ 48-54. Reglene om livsarvingenes pliktdelsarv må iakttas, da de vil kunne sette begrensinger i testasjonsfriheten.

Hvis en stiftelse er opprettet uten at oppretteren har utarbeidet et stiftelsesdokument som fyller vilkårene i § 9 første ledd, skal styret utarbeide stiftelsesdokumentet, eventuelt supplere stiftelsesdokumentet med de opplysninger som mangler, jf. stiftelsesloven § 9 fjerde ledd.

Består feilen i at oppretteren ikke har utarbeidet vedtekter, men ellers har utarbeidet stiftelsesdokument, jf. § 9 andre ledd, skal styret ikke utarbeide et nytt stiftelsesdokument, men utarbeide vedtekter etter reglene i stiftelsesloven § 10 tredje ledd.

Hvis styret har utarbeidet eller foretatt suppleringer i stiftelsesdokumentet etter reglene i stiftelsesloven § 9 fjerde ledd eller i vedtektene etter § 10 tredje ledd, skal det som vedlegg til registermeldingen som nevnt i stiftelsesloven § 11, dessuten følge en bekreftet kopi av det opprinnelige stiftelsesdokumentet eller de opprinnelige vedtektene, jf. stiftelsesloven § 12 fjerde ledd.

Spørsmålet om virkningen av mangler ved stiftelsesdokumentet må for øvrig bl.a. bero på avtalelovens regler om ugyldige viljeserklæringer, alminnelige obligasjonsrettslige prinsipper, arvelovens regler om ugyldige testamentariske disposisjoner, og alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper om gyldigheten av offentlige vedtak. Foreligger det slike ugyldighetsgrunner, kan styret ikke reparere dette gjennom reglene i stiftelsesloven § 9 fjerde ledd eller § 10 tredje ledd.

Formålet

Av stiftelsesloven § 2 fremgår det at stiftelsens formål kan være av ideell, kulturell, sosial utdanningsmessig, økonomisk eller annen art. I praksis kan stiftelser ha ethvert formål som ikke i seg selv er forbudt (disposisjonsfriheten). Selvstendighetskravet setter også visse begrensninger, jf. bl.a. utdelingsforbudet i stiftelsesloven § 19 annet ledd. Stiftelsesloven § 6 fastsetter dessuten at loven ikke gjelder for verdier som trossamfunn eier, pensjonsfond underlagt Finanstilsynet og sparebanker.

Stiftelsesgrunnlaget skal fastsette hvilket eller hvilke formål som stiftelsen skal fremme, jf. stiftelsesloven § 9 første ledd bokstav a). Det samme gjelder vedtektene jf. § stiftelsesloven 10 første ledd bokstav b). Er det ikke fastsatt noe formål, er formålet for ubestemt angitt eller oppfyller ikke formålet de kravene som oppstilles til stiftelsers varighet (se kapitlet nedenfor) er det ikke opprettet noen stiftelse, jf. bl.a. Borgarting lagmannsretts avgjørelse RG 2013-1617. At stiftelsen har et formål som oppfyller disse kravene er med andre ord et gyldighetsvilkår.

Årsaken til kravet om at formålet må være *bestemt* angitt er at det definerer rammene for styrets formålsrealisering. Formålet representerer ikke bare et direktiv til styret om hva stiftelsens virksomhet skal gå ut på, men også en kompetansebegrensning i forhold til styrets beslutninger. Styrets beslutninger må ligge innenfor de rammene som formålsbestemmelsen utgjør. Formålet kan derfor ikke være angitt i så alminnelige vendinger at styrets skjønnsfrihet i realiteten blir ubegrenset.

Det er ikke et krav om at stiftelsens formål må være «samfunnsnyttig», representere en «ideell virksomhet» eller lignende. At stiftelsen har et allmennyttig formål kan riktig nok ha visse skattemessige implikasjoner, men er altså ikke et vilkår for at en stiftelse kan anses gyldig opprettet.

De fleste stiftelser Norge er alminnelige stiftelser, jf. stiftelsesloven § 4. Det er imidlertid ingen ting i veien for at stiftelser har til formål å drive næringsvirksomhet, driver næringsvirksomhet for å realisere et annet formål eller har bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen selv (holdingstiftelser), jf. stiftelsesloven § 4 annet ledd. Pr 30.07.25 er det registrert 5.317 alminnelige stiftelser og 795 næringsdrivende stiftelser i Stiftelsesregisteret.

Varighet

Dette vilkåret fremgår ikke av stiftelsesloven § 2, men er forankret i sikker ulovfestet rett. Vilkåret henger sammen med at det må være en viss realitet i opprettelsen dersom rettsordenen skal godta stiftelsen som en selveiende juridisk person.

Hvor mye som kreves av varighet må bero på en konkret vurdering. Sykkel VM i Oslo 1993 ble av fylkesmannen godkjent som en stiftelse. Det er i beste fall et grensetilfelle. Det er antatt at en minste varighet på ca. 5 år må som utgangspunkt kreves, jf. NOU 2016: 21.

Det vises også her til RG 2013-1617:

«Flertallet legger for det første til grunn at det uttrykkelige formålet i testamentet pkt. 6, om at stiftelsen skal videreføre pågående tvister for domstolene til rettskraftig dom eller forlik foreligger, ikke oppfyller det ulovfestede materielle gyldighetsvilkåret om at stiftelsen må ha en viss varighet.

Flertallet trenger ikke ta stilling til hvor grensen eksakt skal trekkes for hvor midlertidig en stiftelse kan være, men finner uansett at det formål som er angitt i testamentet er for kortvarig til at det kan anses som en stiftelse etter stiftelsesloven § 2. Riktignok var Helgevold involvert i flere konflikter, men det er ingen opplysninger om at de aktuelle tvistene objektivt sett var spesielt kompliserte, og at de ikke burde finne sin løsning innenfor normal saksbehandlingstid i rettsapparatet. Flertallet viser blant annet til at stiftelseslovens omdanningsregler bygger på en forutsetning om at stiftelsen har en viss varighet, og at stiftelse med et formål av en slik midlertidig karakter, ville kunne stride mot lovens system. Som veiledning for vurderingen viser flertallet også til sitatet fra Knudsen og Woxholth ovenfor om at formål som har en kortere varighet enn fire-fem år, neppe bør aksepteres som gyldig opprettet.»

Kort om selvstendighetskravet

Innledning

En stiftelse er en juridisk person uten eksterne eiere. Stiftelsen eier seg selv. Selvstendighetskravet i stiftelsesretten skal bidra til å sikre en tilstrekkelig realitet i opprettelsen av stiftelsen. Dersom man ønsker eierbeføyelser overfor en juridisk person, er man henvist til å velge en av selskapsformene.

Av legaldefinisjonen i stiftelsesloven § 2 fremgår det at formuesverdien (grunnkapitalen) må være stillet *selvstendig* til rådighet for formålet. Er den ikke det, er det ikke opprettet en stiftelse. At selvstendighetskravet er oppfylt er med andre ord et gyldighetsvilkår.

Det sentrale elementet i selvstendighetskravet er at ingen utenforstående kan gjøre noen eierbeføyelser gjeldende i forhold til stiftelsens kapital og forvaltning.

Selvstendighetskravet har størst praktisk betydning i følgende relasjoner:

- Overfor oppretteren
- Overfør destinatorer
- Overfor stiftelsens organer

Loven inneholder en del bestemmelser som verner om stiftelser selvstendighet:

- Forbud mot utdelinger til oppretteren eller oppretterens nærstående, jf. stiftelsesloven § 5 bokstav a.

- Forbud mot at det ytes lån eller stilles sikkerhet for forpliktelser til fordel for oppretter eller dennes nærstående, jf. stiftelsesloven § 20 første ledd.
- Forbud mot at oppretter kan være eneste medlem av styret, jf. stiftelsesloven § 27 tredje ledd bokstav a.
- Forbud mot at oppretters nærstående kan være eneste styremedlem, jf. stiftelsesloven § 27 tredje ledd bokstav b.
- Forbud mot at personer som har tillitsverv i eller står i ansettelses eller underordningsforhold til oppretter kan være eneste styremedlem, jf. stiftelsesloven § 27 tredje ledd bokstav c.
- Forbud mot at disse personene sammen er de eneste medlemmene av styret, jf. stiftelsesloven § 27 tredje ledd første punktum.
- Forbud mot at person som nevnt i stiftelsesloven § 27 tredje ledd er styrets leder. Forbudet gjelder bare der styret kun har to medlemmer.

Selv om disse reglene er overholdt, kan stiftelsen likevel etter en helhetsvurdering bli underkjent. Selvstendighetskravet favner med andre ord videre enn summen av de enkelte lovbestemmelsene som verner om stiftelsers selvstendighet. Avgjørende vil være om stiftelsen etter en helhetsvurdering anses for å ha en tilstrekkelig realitet, eller om den er proforma.

Vennlig hilsen
Henning Brath
 Henning Brath
 advokat